

Utbildningsinspektion i Fagerås skola, Bodaskolan och Tolitaskolan, grundskolor F–6, Landsbygdens rektorsområde

Innehåll

Inledning	1
Underlag	1
Beskrivning av skolan.....	2
Sammanfattande bedömning.....	2
Bedömning av utbildningsresultaten	3
Bedömning av verksamheten	4
Bedömning av förutsättningarna för utbildningen.....	7

Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i och besökt Landsbygdens rektorsområde 21–24 mars samt den 28–29 mars 2006. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen riktas mot hur verksamheten genomförs samt dess förutsättningar och resultat. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbsida (www.skolverket.se/Inspektion).

Huvudmannen har ansvar för att de brister som inspektörerna lyfter fram i den sammanfattande bedömningen åtgärdas. Åtgärderna skall redovisas till Skolverket vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen om ca två år.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömning är dels dokument från kommunen och Landsbygdens rektorsområde, dels den information som samlats in under besöket. Även annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt har använts.

I Landsbygdens rektorsområde intervjuades de båda rektorerna, elever, lärare och övrig personal samt föräldrar med barn i olika årskurser. Inspektörerna besökte lektioner i samtliga årskurser. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns på skolan utgör underlag för kvalitetsbedömningen.

Beskrivning av skolan

Landsbygdens rektorsområde	Antal barn/elever
Förskoleverksamhet	103
Skolbarnsomsorg	109
Förskoleklass	38
Grundskola	286

Landsbygdens rektorsområde är ett av Kils kommuns tre rektorsområden. Detta består av de tre skolorna Fagerås skola, Bodaskolan och Tolitaskolan med elever i förskoleklass samt årskurserna 1–6. I anslutning till respektive skola finns det såväl fritidshem som förskolor.

Landsbygdens rektorsområde är det geografiskt största i kommunen och skolorna ligger spridda på landsbygden utanför centralorten Kil. Många av eleverna åker skolskjuts. Gemensamt för de tre skolorna är att de ligger mitt i naturen och att denna är en självklar del av elevernas möjlighet till lek och aktivitet.

Eleverna från rektorsområdet Landsbygden fortsätter sin skolgång vid kommunens enda grundskola för årskurserna 7–9, Sannerudsskolan.

I rektorsområdet finns det två rektorer, en med ansvar för förskoleklassen och grundskolans klasser och en med ansvar för skolbarnsomsorgen och förskolan.

Skolorna har få elever med annat modersmål än svenska.

Rektorsområdets administration är förlagd till Fagerås skola, där rektorerna har sin arbetsplats tre dagar i veckan. Rektorernas ambition är att vara en dag, eller del av dag, vardera på Bodaskolan och Tolitaskolan.

Sammanfattande bedömning

Bedömningarna av kvaliteten i utbildningen vid Landsbygdens rektorsområde och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga skolförfattningar.

Skolornas verksamhet inkluderar barnomsorg, förskola och grundskola. Som helhet erbjuder grundskolan utbildning av god kvalitet, dock varierar kvaliteten i verksamheten och inspektörerna finner att elevens vardag och möjlighet till inflytande kan se olika ut.

Inspektörerna ser vid Fagerås skola exempel på hur den danska ”Bifrostmodellen” på ett föredömligt sätt involverar eleverna i planering och utvärdering av sitt lärande.

Vid alla skolor i Landsbygdens rektorsområde träffar inspektörerna trygga elever som trivs i skolan och frimodigt berättar om sin vardag.

Det finns enligt inspektörernas bedömning behov av förbättringsinsatser på skolan inom följande områden:

- Skolornas uppföljning av elevernas kunskapsutveckling bör utvecklas till att omfatta samtliga ämnen.

- Fagerås skola bör fortsätta arbetet för att förbättra elevernas möjligheter att nå de nationella målen för årskurs 5 i svenska, engelska och matematik.
- Tolitaskolan bör arbeta med att främja pojkar och flickors rätt och lika möjligheter.
- Skolorna bör arbeta för att förbättra elevernas medvetenhet om målen för utbildningen.
- Bodaskolan bör tydliggöra kunskapssynen och synen på lärandet på ett sätt som, oavsett ämne, speglar dem som uttrycks i läroplanen och kursplanerna.
- Skolorna bör arbeta för att elever i behov av stöd får detta oavsett ämne.
- Skolorna bör arbeta med mångfalden i det svenska samhället för att öka elevernas förståelse för denna.
- Skolorna bör arbeta för att hitta rutiner för en systematisk uppföljning och utvärdering av elevernas utveckling mot läroplanens mål att sträva mot.
- Tolitaskolan bör se över att temaarbetena överensstämmer med intentionerna för elevens val.

Inspektörerna bedömer att nedan angivna brister snarast skall åtgärdas.

- Ansvarsfördelningen mellan rektorerna är otydlig (2 kap. 2 § skollagen).
- Samtliga elever har inte tillgång till elevens val vid Bodaskolan (2 kap. 19 och 20 §§ grundskoleförordningen).

Bedömning av utbildningsresultaten

Inspektörerna har granskat hur väl skolans elever utvecklar kunskaper, normer och värden enligt målen i skollagen och i läroplanerna för det obligatoriska skolväsendet, Lpo 94.

Kunskaper

Inspektörerna bedömer att det i rektorsområdet finns ett väl utvecklat system för att diagnostisera och dokumentera elevernas kunskapsutveckling i ämnena svenska, engelska och matematik. Däremot redovisas inte något sätt för systematisk uppföljning och analys av kunskapsutvecklingen i skolans övriga ämnen i relation till de kunskapsmål som anges i Lpo 94 och i kursplanerna. Inspektörerna bedömer att uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsutveckling bör utvecklas till att omfatta samtliga ämnen. Likaså noterar inspektörerna att det i rektorsområdet inte redovisas något sätt för systematisk uppföljning och analys av resultaten av flickors respektive pojkars kunskapsutveckling i olika ämnen.

Resultaten från de nationella målen i årskurs 5 för åren 2002 t.o.m. 2005 finns redovisade i kommunens kvalitetsredovisningar från år 2005. Vid Fagerås skola uppnår 59 procent av eleverna målen i matematik och 50 procent uppnår målen i engelska. Resultaten skiljer sig markant ifrån resultaten vid Tolitaskolan och Bodaskolan och ligger vid en jämförelse, utifrån kommunens kvalitetsredovisning, långt under resultaten i årskurs 5 vid kommunens övriga skolor. Inspektörerna bedömer att Fagerås skola bör fortsätta arbetet för att förbättra elevernas

möjligheter att nå de nationella målen för årskurs 5 i svenska, engelska och matematik.

Normer och värden

De demokratiska principerna att kunna påverka, ta ansvar och vara delaktig, skall omfatta alla elever. Elevernas kunskapsmässiga och sociala utveckling förutsätter att de tar ett allt större ansvar för det egna arbetet och för skolmiljön, samt att de får ett reellt inflytande på utbildningens utformning.

Intervjuer och verksamhetsbesök visar dock att elevernas kunskaper om målen och möjlighet till att påverka det egna lärandet, skiftar både mellan och inom skolorna vid landsbygdens rektorsområde.

Om elever inte har vetskap om kursplanernas mål vet de inte heller vad de kan ta ansvar för, ha inflytande över eller om de blir rättvist bedömda. Inspektörerna bedömer att skolorna generellt behöver förbättra arbetet med att tydliggöra läroplanens och kursplanernas mål för eleverna.

Bedömning av verksamheten

Inspektörerna har granskat arbetet med arbetsmiljön, föräldrarnas och elevernas delaktighet i det inre arbetet; innehåll, organisation och arbetssätt i undervisningen; individanpassning och stöd; utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning; kvalitetssäkring och förbättringsarbete; skolledning och intern kommunikation. Nationella riktlinjer för arbetet finns i skollagen, läroplanerna och i andra författningar för respektive skolform.

Arbetsmiljö och delaktighet

Alla skolorna har en handlingsplan mot mobbning. En sådan plan bör innefatta det vidare begreppet kränkande behandling och även visa på perspektivet vuxen kränker elev, vilket inspektörerna förutsätter att planerna fortsättningsvis innefattar. Planen för kränkande behandling vid Bodaskolan visar att elevernas vårdnadshavare inte skyndsamt informeras om någon utsatts för kränkande behandling, vilket de skall enligt bestämmelserna. Inspektörerna förutsätter att dessa rutiner ändras snarast.

Skolorna arbetar förebyggande mot mobbning och kränkande behandling. Vid intervju berättar eleverna att de känner sig trygga på sina skolor, de vet hur de ska handla om något händer och de är trygga med varandra och de vuxna, vilket inspektörerna ser goda exempel på.

Ett av skolans grundläggande uppdrag är att fostra eleverna till demokratiska medborgare och att med stigande mognad och ålder låta dem få allt större inflytande över sitt eget lärande. Vid Landsbygdens rektorsområde finner inspektörerna att elevernas formella inflytande och delaktighet fungerar väl vad gäller klass- och elevråd.

Inspektörerna vill uppmärksamma skolorna på att det från och med den 1 april 2006 råder ett uttryckligt förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever (SFS 2006:67). Den nya lagens ändamål är att främja barns och elevers lika rättigheter oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder och att förebygga och förhindra trakasserier och annan kränkande behandling. Kommunen är

skyldig att bedriva ett målinriktat arbete för att främja dessa ändamål och bland annat se till att det upprättas en likabehandlingsplan i varje skola och förskola. I planen skall åtgärder redovisas och den skall följas upp varje år.

Innehåll, organisation och arbetssätt i undervisningen

Intervjuer och dokument visar att skolornas mål och planering ligger i riktlinje med nationella mål och riktlinjer. Kunskapssynen och synen på lärandet i skolorna speglar dem som uttrycks i Lpo 94 och kursplanerna.

Undervisningen vid de tre skolorna inom Landsbygdens rektorsområde är organiserade på olika sätt, vilket framkommer nedan.

Tolitaskolan är indelad i två arbetslag, F–3 och 4–6, förskoleklassens lärare har valt att inte delta i det åldersintegrerade arbetet, men har ibland tema tillsammans med årskurs 1. Lärarna berättar vid intervju att arbetssättet ger dem möjlighet att arbeta i olika grupper utifrån sin ämneskompetens.

Vid Fagerås skola arbetar personalen i årskurserna 4–6 under vissa perioder enligt en dansk modell, Bifrostmodellen. I perioder arbetar eleverna med ett tema, detta inleds med en upplevelsedag och målen med arbetet presenteras. Under temats gång formulerar eleverna frågor och dessa leder vidare till fördjupningskurser där eleverna kan välja utifrån intresse.

Enligt Lpo 94 anger mål att sträva mot inriktningen på skolans arbete. De anger därmed en önskad kvalitetsutveckling i skolan. Mål att uppnå uttrycker vad eleverna minst skall ha uppnått när de lämnar skolan. Det är skolans och skolhuvudmannens ansvar att eleverna ges möjlighet att uppnå dessa mål.

Vid Bodaskolan arbetar man under rubriken ”Skogen i skolan”. Detta innebär att eleverna och lärarna går till skogen vissa lektioner varje vecka och detta gör man oavsett väder. När inspektörerna intervjuar lärarna om vilka mål man strävar mot och mål att uppnå i läroplanen och kursplanerna kan ingen lärare svara på detta. Man redogör för hur man arbetar i stället för vilka mål man uppnår med arbetet. Bodaskolan bör tydliggöra kunskapssynen och synen på lärandet på ett sätt som, oavsett ämne, speglar dem som uttrycks i läroplanen och kursplanerna. Inspektörerna bedömer därför detta som ett utvecklingsområde.

Skolan skall aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter. Det sätt på vilket flickor och pojkar bemöts och bedöms i skolan och de krav och förväntningar som ställs dem bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan har ett ansvar för att motverka traditionella könsmönster. Den skall ge utrymme för eleverna att pröva och utveckla förmåga och intressen oberoende av könstillhörighet.

I skolplanen fastslår Kils kommun att samtliga enheter skall arbeta med jämställdhet mellan könen. Detta har inte uppmärksammats av skolorna inom rektorsområdet Landsbygden. Vidare visar intervjuer att pojkar bedöms just för att de är pojkar och inte utifrån om de är i behov av stöd eller inte. Exempelvis framkommer att ”Motoriken är viktig och pojkar saknar finmotorik i de tidigare åldrarna, vilket innebär att de får svårigheter och behöver mer stöd”. Ett annat exempel är att pojkarna i förskoleklassen vid Tolitaskolan varje torsdag tillsammans med pojkarna i årskurs 1, under 60 minuter placeras i en egen grupp för att få ”Lite mer hjälp, därför att pojkar behöver mer hjälp”.

Inspektörerna bedömer att såväl Fagerås skola som Tolitaskolan och Bodaskolan bör säkerställa att verksamheten, i enlighet med bestämmelserna, utformas

för att motverka traditionella könsmönster samt ger utrymmer för eleverna att pröva och utveckla sin förmåga och intressen oberoende av könstillhörighet.

Skolorna inom området har få elever från andra kulturer än den svenska och eftersom skolorna ligger på landsbygden har man få tillfällen i vardagen att träffa människor med annan etnisk bakgrund eller funktionshinder. Inspektörerna bedömer att skolorna inom Landsbygdens rektorsområde bör arbeta med mångfalden i det svenska samhället för att öka elevernas förståelse för denna, detta enligt läroplanens krav.

Individanpassning och stöd

Skolorna inom rektorsområdet Landsbygden har rutiner för att tidigt upptäcka och arbeta med elever i behov av särskilda stödinsatser. En viktig del i detta arbete är specialläraren på respektive skola som arbetar både handledande i arbetslagen och med elever som under delar av sin skoldag får sin undervisning enskilt, i mindre grupper eller i sin klass. Dessutom finns det i kommunen en central stödenhet, kallat resursteam, som erbjuder medicinsk, pedagogisk och psykologisk kompetens vid behov påkallat av skolornas rektorer. Åtgärdsprogram upprättas för elever som är i behov av särskilt stöd. Inspektörerna bedömer att skolorna har bra rutiner när det gäller att identifiera elever i behov av särskilt stöd.

Enligt den statliga regleringen i skollag och skolförordning är elevernas rätt till stöd inte begränsat till vissa ämnen, utan gäller samtliga ämnen. I såväl Fagerås skola, Tolitaskolan samt Bodaskolan ges särskilt stöd nästan uteslutande i svenska, engelska och matematik. Enligt inspektörernas mening får en sådan prioritering endast ske utifrån en bedömning av den enskilda elevens behov.

Intervjuer visar att det finns rutiner för informationsutbyte vid övergången till kommunens enda skola för årskurserna 7–9, Sannerudsskolan, för elever i behov av särskilt stöd i svenska, engelska och matematik. Vid intervjuer med föräldrar och lärare på avlämnande skolor framkommer en oro för att informationen inte alltid tas tillvara på bästa sätt. De känner sig tveksamma till att elever därför inte får det stöd de har rätt till efter bytet av skola.

Med hänvisning till att skolorna inte har system för att analysera och utvärdera elevernas kunskapsutveckling i kursplanernas samtliga ämnen, samt att det finns tveksamheter i tillvaratagandet av information vid övergången till Sannerudsskolan, menar inspektörerna att detta får konsekvenser för enskilda elever.

Inspektörerna bedömer att skolorna i rektorsområdet Landsbygden har goda rutiner för att identifiera elever i behov av särskilt stöd i svenska, engelska och matematik och att särskilt stöd nästan enbart ges i dessa ämnen. Inspektörerna bedömer dock att särskilt stöd skall ges även till elever i behov av särskilt stöd i andra ämnen. Skolorna bör arbeta för att elever i behov av stöd får detta oavsett ämne. Inspektörerna hänvisar också i denna fråga till den för kommunen övergripande rapporten.

Utvärdering av lärandet, kvalitetssäkring och förbättringsarbete

Ett arbete för att skapa en individuell utvecklingsplan (IUP) för varje enskild elev har påbörjats vid rektorsområdet och skolledningen bedömer att en sådan plan kan vara i praktiskt bruk till höstterminen 2006. Inspektörerna bedömer detta arbete som bra.

Underlaget för kvalitetsredovisningen arbetas fram i arbetsgrupperna, ställs samman av rektorerna och går tillbaka till arbetsgrupperna för godkännande innan det går vidare till förvaltningen. Dokument och intervjuer visar att det framförallt är i arbetslagen som verksamheten utvärderas och att det är där som förbättringsarbetet planeras, vilket inspektörerna bedömer som bra.

Skolledning och intern kommunikation

Landsbygdens rektorsområde har två rektorer, en är ansvarig för skolbarnsomsorgen och förskolan och den andra, tillika områdeschef, är ansvarig för förskoleklasser och grundskolan. Uppdelningen har sett annorlunda ut och spår av detta märks fortfarande. Till exempel så kan rektorn för skolbarnsomsorgen och förskolan vara med och ta beslut på EVK för grundskolan, detta för att ärendet tidigare låg på dennes bord. Vidare framkommer det i intervjuer med lärare och elever att det fortfarande råder osäkerhet kring rektorernas ansvarsområden. Rektorernas intention att vara en dag i veckan på Tolitaskolan respektive Bodaskolan blir sällan av och detta medför, enligt lärarna, att de blivit vana vid att sköta sig själva och att handskas med problem i vardagen. Intervjuer med lärare visar också att det pedagogiska ledarskapet har brister och att det otydliga ledarskapet skapar förvirring i verksamheten om vad som gäller.

För att kommunicera med de olika skolorna inom området har rektorn för grundskolan en ledningsgrupp som består av två arbetslagsledare från varje skola, till sin hjälp. Arbetslagsledarna ska fungera som kommunikationsbärare mellan rektorn och arbetslaget. Vid intervjuer framkommer dock att lärare vid en av skolorna inte alltid ser något resultat av den information de lämnar till rektorn via arbetslagsledaren.

Inspektörerna bedömer ansvarsfördelningen inom skolledningen som otydlig och att skolledningen därmed inte fungerar effektivt för styrning. Rektorerna bör arbeta för att arbetsfördelningen dem emellan skall vara tydlig för elever, personal och föräldrar. De bör också arbeta för att förbättra för den pedagogiska och administrativa utvecklingen vid skolorna.

Bedömning av förutsättningarna för utbildningen

Skolverket tar i inspektionen upp följande förutsättningar för utbildningen: tillgång till den utbildning som skall erbjudas, information om utbildning, personal samt läromedel, pedagogiska material och utrustning. Bestämmelser finns i bl.a. skollagen.

Tillgång till utbildning

I den nationella timplanen anges ett visst antal timmar för elevens val. Undervisningen syftar till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen. Vidare skall styrelsen erbjuda eleverna ett allsidigt urval av ämnen som elevens val. Styrelsen skall sträva efter att tillgodose elevernas val genom att utnyttja de möjligheter som finns inom ramen för gällande bestämmelser.

Inspektionen visar att det råder oklarheter om samtliga elever erbjuds elevens val enligt bestämmelserna. Det finns exempel på elever som är osäkra på om de har elevens val. Vid intervjuer med lärare och elever vid Tolitaskolan framkommer att man inte har elevens val regelbundet, men att man ibland arbetar med teman. Vid Bodaskolan har man valt att ersätta elevens val med ”Skogen i

skolan” och tycker inte att tiden räcker till att även ha elevens val. Inspektörerna bedömer att samtliga elever vid Bodaskolan inte har tillgång till elevens val i enlighet med bestämmelserna. Vidare bedömer inspektörerna att Tolitaskolan bör ser över att temaarbetena överensstämmer med intentionerna för elevens val.

Inspektörerna vill dock framhålla att arbetet med Bifrostmodellen vid Fagerås skola på ett föredömligt sätt speglar läroplanens intentioner med elevens val.

Personal

Vid Landsbygdens rektorsområde har det stora flertalet pedagoger behörighet för den undervisning de i huvudsak bedriver. Enligt rektorn är lärartätheten vid samtliga skolor 7,5–8,0 lärare per 100 elever.

Den rektor som tillika är områdeschef har gått den statliga rektorsutbildningen och den andra rektorn står, enligt förvaltningsledningen, på tur för att gå den.

Pedagogiskt material och utrustning

Läromedelskvaliteten är god enligt inspektörernas iakttagelser och intervjuer med lärare och elever. Inspektörerna bedömer att eleverna ges goda förutsättningar att nå de nationella målen för utbildningen.

Datum	Ort
2006-09-26	Göteborg

Karin Widlund
Thomas Nilsson